

SZÓSZÉK – ÚRASZTALA

BIZONYSÁGTEVÉS

Jn 18, 37—38

Képzetelem — mint legtöbb gyermeké — képeskönyveken gyakorolta bontakozó szárnyait. S most, hogy 70 évre eltávolodtam első gyermekkori képeskönyvélményeimtől, nyugodtan bevallhatom, hogy első számú kedvenc képeskönyvem a Brehm-sorozat volt, *Az állatok világa*. Utána azonban — s ez is vallomás — édesapám Nagy Képes Bibliája következett.

Az evangéliumi képek közül legmélyebben a Munkácsy képei: *Krisztus Pilátus előtt* és az *Ecce homo*, valamint Cornicelli: *A kísértés* képe foglalkoztatta a képzeletemet. Ezek előtt a mesterművek előtt sokszor álltam elmélyedve azután is, hogy felkerültek a székelykeresztúri lelkészi iroda falára.

A családi hagyomány szerint az első kérdésem ez volt: „Miért áll az a fehér ruhás ember olyan *egyedül* azon a képen?”

Ahogy vallásórákon leperegtek előttem Jézus perének részletei és megismertem a per hároméves hátterét, erre a kérdésre kerestem feleletet: miért kellett Jézusnak olyan *egyedül* szembeszállania Isten országa ellenségeivel, és miért kellett olyan *magarahagyottan* meghalnia a kereszten? S ma, a 76 évet töltött ember érett szemléletével, ha magam elé idézem a *Krisztus Pilátus előttöt* vagy az *Ecce homot*, az, amiket látok ezeken a képeken, vagy azok, akik reám néznek ezekről a képekről, éppen úgy megrendítenek, mint ébredező gyermekszívem első tapasztalata, mert az alkotóművész erejének rádöbbenésével azt mondja nekem: ezen a képen mindenkinek igaza van! Ma Munkácsy ecsetje nem azt mondja nekem, hogy azért emeltem ki Jézust a kép sötét tónusából, mert csak neki van igaza, hanem azért, mert az ő igazsága különb igazság, tökéletes igazság; az ő igazsága: a valóság, Isten igazsága.

A fekete betűk a fehér papíron nem tudják visszaadni Pilátus kérdésének hangszínét. Ez a kérdés: „Micsoda az igazság?” tele lehetett gúnnyal, góggel. S talán a párbeszéd Pilátus részéről így folytatódott tovább: „En megmondom neked, te zsidók királya, hogy mi az igazság. Nézd azt a sisakos, dárdás legionáriust; ő itt az én igazságom!”

Pilátus igazsága: *a hatalom igazsága!*

S emlékeztek, hogy ül ott a főpap? Sült róla a fellebbezhetetlen tekintély, a törvény sérthetetlenségének tudata.

A főpap igazsága: *a törvény igazsága.*

S gondoljatok szegény Júdásra! Most még valahol kéjjel számlálja a 30 ezüstpénzt... A kereszt árnyéka nemsokára ráhull szerencsétlen lelkére: áldozata lesz a pénznek.

Júdás igazsága: *a pénz igazsága.*

Ha szépírónak születtem volna, én is megírtam volna Jézus élettörténetét.

Azzal kezdtem volna, hogy Jézus, miután édesapja meghalt, átvette a műhelyt és a család gondját. Dolgozott a műhelyben, a kertben, ápolta a szőlőt, a fügefákat, a mezőn magot vetett és termést gyűjtött. Munka közben elleste a természeti világ titkait, csodálta tökéletes rendjét, meghatották a gondviselés sűrű jelei, nyugalommal és gyönyörűséggel töltötte el a szépség, harmónia gazdag áradása.

Vonzóerő árad személyiségéből, melynek érintésére kitérültek előtte a műhelybe bejáró emberek. Sok panaszt, aggodalmat behordtak a műhelybe, sok gondot, bajt kitergették eléje. Jézus sokat töprengett azon az ellentétén, amelyet a természeti

világ és az emberi élet között felfedezett. Odakiűnt tökéletes rend, a gondviselésnek millió jele. Isten felhossa az ő napját, esőt ad a maga idejében, kijelöli a hangya útját a fű között, eteti az ég madarait, ruhazza a rét virágait; még a rókáknak is barlangjuk s a hollóknak fészkek van, s mennyi embernek mennyiszere nincs ahová fejét nyugodtan lehajtania.

Bántotta ez az ellentét!

Egy napon hírt hallott, hogy lent délen, a Jordán mellett, megszólalt János. Ellenállhatatlan vágyat érzett, hogy lemenjen hozzá, hogy meghallgassa. Találkozásuk fordulópont a Jézus életében. Számára ott nyílt rés a valóság falán, ott vilant fel az igazság, melyről bizonyosságot kell tennie: „Isten a mi Atyánk, mi az ő gyermekei, egymás testvérei vagyunk! Szeressük Istent teljes szívünkkel és felebarátainkat, mint önmagunkat!”

Az evangéliumokban életének ez a megrendítő ténye költői képpen maradt reánk. Megrendült ő is, mint minden próféta elhivatása pillanatában. Önmagával való győzelmes vívódását az evangéliumok költői képsorban vetítik elének Cornicelli képén: A kísértést nem lehet elfelejteni. Az a két tág-kerekre nyílt szem, a bennük ülő rettenet és elszántság, a keskenyre összeszorított száj és a görcsbe összefutott ujjak művészi tökélyvel fejezik ki azt a tusát, ami Jézus lelkében foly, s a művész a beleélést még segíti azzal, hogy Jézus háta mögött ott settenkedik egy homályos alak, aki a fejére királyi koronát próbál illeszteni.

Győzelme után hova vigye először az örömhírt? Kiket tegyen legelőször boldoggá? Hová vigyen első biznyságtévő útja?

Naiv, mint minden próféta.

Hazamegy övéihez, falusfelei közé.

S biznyságtételének hallatán a názáreti hangadók — emberi igazságok biznyságtévői — betelének haraggal, és József fiát, Jézust kiűzik a városból.

Ugy ment tova, mint aki háta mögött a lenyugvóra hajló nappal, nyílegyenes úton, egyenesen kelet felé tart. Arnyéka, messzire előre nyúlva, előtte halad, s ő azt megelőzni nem tudja, egészen a Golgotáig.

S Nagypéntek után? ...

Csend ...

Három évi magvetésnek lesz-e csirázása, lesz-e aratása? Van-e tanítvány, aki a biznyságtételt folytassa?

Péterekben úgy indul növekedésnek a tanítvány, ahogy csirázásnak indul a földben a mag. A maghéj megpattanását, a csirázás apró sercenéseit, a zsendülés neszeit csak Isten hallja, és a megtermékenyített tanítványi lélek nyugtalansága jelzi. Húsvétot ezek a lelki neszezések, ezek a szívről szívre szálló suttagások töltik meg tartalommal, teszik fényes ünnepé: „A sír üres!”, „Az Úr él!”, „A Mester fel-támadott!”

Ha ezek a húsvéti neszek nincsenek, elmarad a pünkösdi kiállítás, a bátor biznyságtétel. Es nem nőnek fel oda, hogy amikor rájuk veretik a ki tudja hány botot, örömmel mennek értük szorongó övéikhez, hogy méltókká lettek arra, hogy Jézus nevéért gyalázattal illetessenek.

A biznyságtévés mércéjét Jézus örök időkre így állította fel: „Ha valaki jönni akar én utánam, tagadja meg magát, vegye fel az ő keresztyét, és kövessen engem.” Aki vele életében ebből alkudni próbált, az mint tanítvány elveszett, megbukott. Péterék felnőttek ehhez a mércéhez. Biznyságtételük láncszemszerűen illeszkedik bele abba a végtelen sorba, amely — mint az olimpiai staféta a lángot — Isten igazságát az idők ébredő mélyéből mindmáig hozta.

Ma is ez, továbbra is ez, örökre ez a tanítvány mérlege. A milyen mértékben éleled biznyságtétel, olyan mértékben vagy tanítvány, olyan mértékben vagy keresztyén, olyan mértékben vagy unitárius és mindenek fölött és előtt olyan mértékben vagy unitárius lelkész.

Ünneplő Gyülekezet, kedves Atyámfiak!

Engedjétek meg, hogy e számomra több okból megható alkalommal elmélkedé-siünket személyes vallomással fejezzem be.

1898-ban születtem. Eletelem biznysága annak, hogy Isten, ha az emberrel célja van, életébe, ha kell, erőszakosan is, beleavatkozik. S akarata véghezvitelére eszközül olyan embereket használ, akiknek az illető ellenállani nem tud.

22 éves koromig, tudatosan és határozottan, gazdamérnöki pályára készültem. Tanítóim, tanárain, sőt édesapám is meg volt győződve arról, hogy annak is születtem.

Isten 1920-ban ellenkező irányba erőszakolta életemet. Hadifogságból hazakerülve, édesanyám addig sírt, könyörgött, amíg beiratkoztam a teológiára. A helyzetbe csak háromszori megszökés után tudtam belenyugodni.

Négy év múlva, zsebemben a lelkészi oklevéllel, repültem volna bármelyik falusi egyházközségbe, ahol kert vár és némi föld, amelyikbe ekét akaszthatok. Isten ismét erőszakkal beleavatkozott az életembe. Egy tengeren túli hittestvérünk makacsságával arra kényszerített, hogy mint missziós lelkész az Egyesült Államokban kezdjem meg a lelkészi szolgálatot. Egy évbe került, amíg jóakaróim legyőzték ellenállásomat és hajóra szálltam.

Csak 1925-ben értettem meg, hogy mit akar velem Isten.

Abban az évben Chicágóban egy hónapot együtt töltöttem Balázs Ferencsel. Számára akkor már megnyílt a valóság rése, s kibetűzte azt az isteni igazságot, melyről bizonytságot kell tennie.

Akkor már prófétált. Próféciája, mint minden prófécia, első hallásra botránkozást keltett.

Tanítása szerint már túlnőttünk azon az életformán, amelyben a valláserkölcsi értékek: ünnepi ruha, melyet vasárnapra felveszünk és hétfőn reggel a szekrénybe visszaakasztunk, amelyben az ember valláserkölcsi ténykedései nem egyebek, mint érdemet szerzők az üdvözülésre.

Nekünk arrafelé kell tartani, ahol az élet egységnek látszik; ahol a lélekbe felgyült valláserkölcsi értékek elvegyülnek egész életünkbe, áthatják munkánkat, meg-nemesítik szórakozásainkat. Méltóbbá leszünk arra, hogy Isten gyermekének nevezessünk, és békülékenyebben leszünk képesek élni embertársainkkal.

Próféta lévén úgy fogta fel ezt a megáldott igazságot, mint amelyért élni-halni kell. Egész élete, alkotásai, irodalmi művei hűséges, bátor, önfeláldozó bizonygatótételének bizonyosságai.

Tágra nyitotta lelkem ablakait, s feltárult előttem az unitárius lelkészi hivatás gyönyörű mezője. Vártam én is, hogy hazajjtek s beálljak a bizonysgtevő tanítványok sorába.

Most, hogy kereken 50 esztendei szolgálat után a tényleges lelkészi szolgálat mezejéről félreállani készülök, fogyhatatlan gyermeki hálával gondolok Istenre, aki atyai szeretetének erőszakjával a lelkészi hivatás mezejére kényszerített.

Hálával és testvéri szeretettel őrzöm Balázs Ferenc emlékét. Életembe úgy avatkozott bele, mint Isten eszköze. Altala lett világos számomra Istennek velem való akarata és nyert értelmet számomra a lelkészi hivatás. Amen.

LÖRINCZI LÁSZLÓ

TETTEINK ÉLTESSÉK EMLÉKÉT !

— A Berde-serleggel elmondott beszéd —

Főtanácsi ebédeink régi hagyományát újítjuk fel, amikor harminc év elteltével ismét a Berde-serleggel köszöntöm egyházi tanácsosainkat és vendégeinket. Attól kezdve, hogy Berde Mózsza nyolcvanegy évvel ezelőtt elhunyt és mintegy hétszázezer forintnyi vagyonát az unitárius egyházra hagyományozta, szokássá vált a megemlékezés legnagyobb alapítványtevőnkéről évente, a főtanácsi gyűlések alkalmával. Az utolsó emberöltő folyamán azonban mintha megfeledkeztünk volna róla, s ennek nemcsak az az oka, hogy egyházunk most más alapokból tartja fenn magát, hanem hogy Berde Mózsza alakjára árnyék esett, és fő erénye, az adakozás is egy időre megcsappant; ne mondjam: kiment divatból.

Berde Mózszt ezen a néven 1815. december 15-én jegyezték be a laborfalvi anyakönyvbe, ő magát mindig Mózsának írta attól kezdve, hogy megtanult írni a